

הרב הראשי הרב מרדכי מלכא שליט"א נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, ת"ת דרך המלך,
ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad MORDECHAI MALKA, Israel Founder & President Institutions "or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

המלך

פרשת קדושים

תורה

ואהבת לרעך כמוך

פרק יט פסוק (יז) לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אתה יהיה:
דברי חז"ל במצוות ואהבת לרעך:

והנה איתא במסכת שבת דף לא ע"א שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל, גייריה. אמר לו דעלך שני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא, זיל גמור ע"כ. **וכן כתב תלמידו הגדול של הלל בתרגום יונתן על ויקרא פרק יט פסוק יח לא תהוון נקמין ולא נטרין דבבו לבני עמך ותרחמי לחברך דמן את שני לך לא תעביד ליה אנא יי: וכן תלמידו הקטן ריו"ח בן זכאי שמבואר באבות פ"ב מ"ח שהיו לו חמישה תלמידים ואמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם רבי אליעזר אומר עין טובה רבי יהושע אומר חבר טוב רבי יוסי אומר שכן טוב רבי שמעון אומר הרואה את הנולד רבי אלעזר אומר לב טוב אמר להם רואה אני את דברי אלעזר בן ערך שבכלל דבריו דבריהם. **ללמדנו שלב טוב כולל הכל שזה ואהבת לרעך כמוך. וגם תלמידו של ריב"ז רבי אליעזר בן הורקנוס אמר במסכת אבות פרק ב מ"י הם אמרו שלשה דברים רבי אליעזר אומר יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך. וגם תלמידו של ר"א רבי עקיבא המשיך בכלל זה כמבואר בפרש"י ואהבת לרעך כמוך (ת"כ) אר"י זה כלל גדול בתורה: כמבואר בספר קדושים פרשה ב ד"ה פרק ד ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה. וכן מבואר בירושלמי מסכת נדרים פרק ט דף מא טור ג ה"ד כתיב לא תקום ולא תטור את בני עמך היך עביד' הוה מקטע קופד ומחת סכינא לידוי תחזור ותמחי לידיה, ואהבת לרעך כמוך ר' עקיבא או' זהו כלל גדול בתורה:****

שאלות בפרשה:

א { ויש להקשות על הלל הזקן רבן של כל התנאים תלמידו הנ"ל אשר הוא שורש ליסוד ואהבת לרעך, כיצד הלל מפרש את הפסוק ההיפך מפשוטו, כיון שהתורה מדברת על אהבה חיובית, ואילו הלל מדבר על השלילי, וכן תלמידו רבי יונתן בן עוזיאל המשיך כדברי רבו לתרגם את הפסוק באופן שלילי? **ב { עוד הקשה הרמב"ן על דברי ר"ע אשר המשיך בדרך רבותיו שאחד מהן היה ר"א בן הורקנוס שהיה תלמידו של רבן יוחנן בן זכאי אשר היה הקטן שבתלמידי הלל שכל התורה פירוש למצוות ואהבת לרעך כמוך ולכן אמר שזה כלל גדול בתורה, אך לכאורה ר"ע סותר את דבריו לפי המבואר בגמרא בב"מ דף סב ע"ב על הפסוק וחי אחיך עימך שנחלקו פטורה ור"ע, וז"ל הגמרא לכדתניא שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב דרש בן פטורה מוטב שישתו שניהם וימותו ולא יראה אחד מהם במיתתו של חברו, עד שבא רבי עקיבא ולימד וחי אחיך עימך חייך קודמים לחיי חבריך, א"כ מצד אחד התורה אומרת לאהוב את רעך כמוך וא"כ זה סיוע לדברי פטורה לשתות יחד ולמות יחד, ומאידך ר"ע דורש שחייך קודמין יותר מחברך? **ג { עוד הקשה הכלי יקר סתירה נוספת במאמרי חז"ל שכאן מתבאר שכל התורה פירוש של מצוות ואהבת לרעך כמוך, ומאידך הרי איתא בגמרא מסכת מכות דף כג ע"ב דרש רבי שמלאי: שש מאות ושלש עשרה מצוות נאמרו לו למשה, שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה, ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם. אמר רב המנונא מאי קרא? [דברים ל"ג] תורה צוה לנו משה מורשה, תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי הוי, אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו. **בא דוד והעמידן על אחת עשרה, דכתיב וכו'. בא ישעיהו והעמידן על שש, דכתיב [וגו']. בא מיכה והעמידן על שלש, דכתיב וכו', בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר [חבקוק ב'] וצדיק באמונתו יחיה ע"כ. נמצא מבואר כי האמונה היא כוללת כל התורה ולא ואהבת לרעך כמוך? **ד { ועוד קשה מדוע סיים הפסוק אני ה', אשר לכאורה אינו עניין לעצם המצווה?********

ביאור האבן עזרא והרמב"ן:

ובכדי לתרץ על קושיות הנ"ל נתחיל בחלק הראשון לבאר דברי הלל ותלמידו, והנה **באבן עזרא כתב** לדקדק על לשון הפסוק, כתוב ואהבת לרעך על דעת רבים שהלמ"ד נוסף כלמ"ד לאבנר, ועל דעתי שהוא כמשמעו שיאהב הטוב לחברו כמו לנפשו עכ"ל, והיינו שקשה לו מדוע כתוב בלמ"ד ולא מספיק לכתוב ואהבת רעך בלי למ"ד, אלא בהכרח שהכוונה שצריך לאהוב מה שטוב לפי רצון חברו. **וכן כתב הרמב"ן על דרך זה. וכן כתב בפירוש הריב"א עה"ת.**

להיות אהוב לחברו ולא אוהב את חברו:

וכך עולה מדברי האבן עזרא אשר מדקדק שנכתב בלמ"ד לרעך ולא רעך, משמעו לאהוב את מה שטוב לרעך, והרמב"ן הוסיף לדקדק שלא נכתב את רעך אלא לרעך, ללמדנו שהאהבה שהתורה מבקשת מאיתנו לעשות מה שטוב לרעך ולא מה שטוב לך, להיות ואם אדם יעשה לחברו מה שטוב לעצמו אינו בהכרח שטוב לחברו ואולי אפילו מצער ולזאת דקדקה התורה בניסוח המצווה, ומדקדוק זה ביאר הלל את מה שאמר לגר דסני עלך לא תעביד לחברך שזה כוונת התורה שתחשוב מה טוב לזולת ולא מה טוב לעצמך, וכאשר כבר אמרו הקדמונים שאין לשון האדם מדויק בזה שאומר שהוא אוהב שזה הביטוי לאהבת הזולת, אלא אינו אלא ביטוי לאהבת עצמו למלא את סיפוקו ותאוותיו, אולם האהבה האמיתית שמעניק את הרצוי והנצרך לחברו, וגדר זה נקרא אהוב על חברו ולא אוהב את חברו.

ברכת שבע ברכות רעים אהובים:

ולפי"ז פירשנו במקום אחר את אשר מאחלים ומברכים כל חתן וכלה בשבע ברכות שמח תשמח רעים אהובים ולא נאמר אוהבים, כיון שהאהבה האמתית היא דווקא באופן שאחד אוהב על השני שדבר זה תלוי במה שכל אחד מתייחס לצרכי השני ולא לצורכי עצמו.

הרב הראשי הרב מרדכי מלכא שליט"א נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, ת"ת דרך המלך,
ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad MORDECHAI MALKA, Israel Founder & President Institutions "or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

ופניהם איש אל אחיו:

והוא מלשון הנאמר בכרובים ופניהם איש אל אחיו זה סימן שהשכינה שורה ועושים רצונו של מקום, כאשר כל אחד פניו ומחשבתו ומאודו על צרכי חברו ולא על עצמו, אולם למרות הכל כתוב בתורה וחי אחיך עמך שדורש ר"ע חיך קודמים כאשר הדבר מדובר על אופן שעי"ז שיעשה חסד עם חברו הוא לא יוכל להתקיים בזה חיך קודמין ואין סתירה בין שני המצוות ובה מתורצות שני השאלות הראשונות.

ביאור הכלי יקר בא חבוק והעמידן על אחת:

ועל הקושיה השלישית כתב הכלי יקר לתרץ שאין סתירה כיון שיש שני חלקים בתורה בין אדם לחברו ובין אדם למקום, ולכן חבוק שמדבר על מצוות שבין האדם למקום העמידן על האמונה, ואילו רבי עקיבא שמדבר על המצוות של בין אדם לחברו תלוי הכל במצוות ואהבת לרעך כמוך עיי"ש.

ביאור נוסף שואהבת תלוי באני ה':

ולענ"ד אפשר להוסיף כי שני הדברים אחד הן כיון שיסוד השנאה אדם לחברו נובע מקנאה וכבוד מחברו וזה נובע מחוסר אמונה כי האדם אשר מאמין שהכל מאת השי"ת אין לו סיבה לשנוא את חברו נמצא ששני הדברים האמונה ואהבת הזולת דבר אחד הן, ואפשר שזה הרמז בפסוק שמסכים אני ה' היינו שבכדי לקיים מצווה זו צריך שתאמין כי אני ה' והכל ממני ולא מרעך אלא שמגלגלים חובה עיי" חייב וזכות עיי" זכאי וממילא אין מקום לשנאה.

יסוד מצווה הנ"ל להלך אחר מידות השי"ת:

ויסוד חיוב המצווה הזאת לאהוב כל אחד מישראל נובעת מהחיוב ללכת בדרכי הקב"ה מפני שכתוב בחומש דברים פרק יג (ה) אחרי יקוק אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקון: ובפרק כח פסוק (ט) יקמץ יהוה לו לעם קדוש כאשר נשבע לך כי תשמר את מצות יהוה אלהיך והלכת בדרכיו: ודרשו חז"ל על הפסוק במסכת סוטה דף יד ע"א ואמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב: [דברים יג] אחרי ה' אלהיכם תלכו? וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? והלא כבר נאמר: [דברים ד] כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא! אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה, מה הוא מלביש ערומים, וכו'.

דברי הרמב"ם בזה:

ו**כתב הרמב"ם בספר המצוות מצווה ח** היא שצונו להדמות בו ית' לפי יכולתנו והוא אמרו והלכת בדרכיו, וכבר כפל צווי זה ואמר ללכת בכל דרכיו, ובא בפירוש זה מה הקדוש ברוך הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום, מה הקב"ה נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הקב"ה נקרא צדיק אף אתה היה צדיק, מה הקב"ה נקרא חסיד אף אתה היה חסיד, וזה לשון ספרי וכבר נכפל הצווי הזה בלשון אחרת ואמר אחרי ה' אלהיכם תלכו ובא בפירוש גם כן **שענינו להדמות בפעולות הטובות והמדות החשובות שיתואר בהם האל ית'** על צד המשל ית' על הכל עליו רב: **וכן כתב הרמב"ם בהלכות דעות פ"א ה"י: עוד כתב הרמב"ם בהלכות דעות פרק ו הלכה ג** מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך, א לפיכך צריך לספר בשבח ו לחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו, והמתכבד בקלון חברו אין לו חלק לעולם הבא. **וכן בהלכות אבל פרק יד הלכה א, וכ"כ הסמ"ג כתב בסגנון אחר בחלק עשין עשה ז** וכן פירשתי לחכמי ספרד פירוש של זה המקרא (דבה"י א-כח, ט) ודע את אלקי אביך ועבדהו ש כמו שהוא חנון ורחום ועושה חסד משפט וצדקה בארץ כן תעשה אתה והא לך שני עדים ביאשיהו שנאמר עליו (ירמיה כב, טו-טז) שאכל ושתה ועשה משפט וצדקה אז טוב לו דן דין עני ואביון אז טוב הלא היא הדעת אותי נאם ה', ונאמר עוד (ירמיה ט, כב-כג) **אל יתהלל חכם בחכמתו וכי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי כי אני ה' עושה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם ה':**

עצת התנא כיצד לזכות לזה:

והנה אמנם אנו מצווים ללכת בדרכי הקב"ה ולהדבק במידותיו, ולכן אנו מצווים ואהבת לרעך ומאידך לא תשנא את אחיך חשוב וחמור מאוד. אך השאלה כיצד אפשר לקנות דבר זה ולזה נקדים דברי התנא באבות ועצתו בזה, דהנה **במסכת אבות פרק ב משנה י [ט]** כותב התנא הם אמרו שלשה דברים רבי אליעזר אומר יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך ואל תהי נוח לכעוס ושוב יום אחד לפני מיתתך והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה שנשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף וכל דבריהם כגחלי אש: **וכן מבואר בגמרא ברכות דף כח ע"ב. ויש לדקדק בלשון התנא מה הקשר בין שלושת דבריו שמתחיל בעניין כבוד הזולת וממשיך בעניין כעס והזכרת המיתה? ועוד כיצד אומר שלושה דברים ובפועל ממשיך עוד דברים?**

והעולה מדברי המפרשים שרבי אליעזר בן הורקנוס מדבר על מצוות ואהבת לרעך כמוך דבר ראשון: והיינו שיהי כבוד חברך כשלך, וזה מבוסס על דברי הלל שמה שאתה שונא שיעשו לך כך לא תעשה לחברך ולכן תזוהר על כבוד חברך כמו על כבוד עצמך, וממילא עליך לדאוג שלא לפגוע בכבודו. **דבר שני:** אולם בהיות והרבה פעמים החבר הוא כפוי טובה ומחזיר רעה תחת טובה, ואי"כ במצב כזה האדם לא רק שאינו רוצה להמשיך לדאוג לכבוד חברו אלא אף כועס עליו על התנהגותו, לזה ממשיך התנא ואמר אל תהי נוח לכעוס למרות שתראה שהוא אינו נוהג כשורה, אלא שבקשה זו קשה מנשא ואינה לכאורה מתאימה אלא למלאכים ולא לבני אדם, **דבר שלישי:** לזה ממשיך התנא שהעצה להתגבר על כל הנסיון הגדול הזה הוא עיי" שישבו יום אחד לפני מיתתו, והיינו **ביאור דבריו על פי מה שמבואר בגמרא שבת דף קנ"ג ע"א** תנן התם, רבי אליעזר אומר: שוב יום אחד לפני מיתתך. שאלו תלמידיו את רבי אליעזר: וכי אדם יודע איזהו יום ימות? - אמר להן: וכל שכן, ישוב היום שמא ימות למחר, ונמצא כל ימיו בתשובה. עיי"כ. **והיינו כוונת התנא** ללמדנו שבכל יום אדם צריך לחשוב שמא הוא יום אחרון ועיי" מתנהג אחרת וקל לו להתמודד עם

הרב הראשי הרב מרדכי מלכא שליט"א נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, ת"ת דרך המלך,
ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad MORDECHAI MALKA, Israel Founder & President Institutions "or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

נסיונותיו, שהרי נתאר לעצמנו ח"ו אדם שנמצא בבית חולים והרופאים אומרים לו שנשאר לו יום אחד לחיות והוא נמצא במתח גדול על מצבו, ויבא איזה אדם באותו יום ויבזה אותו מפני איזה דין ודברים שיש לו עימו, וכי יפגע ממנו וישים ליבו לבזיונות, אלה ודאי היות ועסוק במצבו אינו מתייחס לדברים פעוטים אלו, כך כל אדם אשר יזכור כל יום שמא הוא הסוף ברור שכל ימיו יהיו בגדיו לבנים, כיון שחושב רק על עתידו ולא על ענייני גופו בעוה"ז, נמצא שעיי"ז כאשר יאמץ עצת התנא יוכל להגיע למצב כזה שיאהב את הזולת ולא יתן אל ליבו התנהגות חברו כלפיו. **אלא שממשיך התנא** שלא יטעה האדם מדבריו ועצתו שהיות וכאשר האדם חושב על ספו וזוכר את יום המיתה ממילא אינו נפגע, א"כ ת"ח אשר בודאי חושבים על דבר זה ומסגלים לעצמן מידה זו מסתמא אין אצלם עניין של פגיעה מהזולת וממילא אין לו לחשוש בפגיעתו, לזה התנא מזהיר אוי לאדם כזה אלא אתה יכול להתחמם לאורן אך תהיה זהיר בכבודן כי אחרת תכווה בגחלתן.

יסוד קבלת התורה אהבת הזולת:

ויש להוסיף מאחר וימי הספירה הן הכנה לקבלת התורה שתנאי קבלתה הוא ויחן ישראל תחת תחת ההר כאיש אחד בלב אחד, שבכל המסעות נאמר בלשון רבים ויחננו מלבד בהר סיני נאמר ויחן בלשון יחיד, הרי שהחובה כפולה ומכופלת שבכדי להכין עצמו לקבל את התורה חייב לעבוד על מידה זו של ואהבת לרעך כמוך ולהרבות באהבת ישראל.

אילו קרבנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו:

ולפי"ז מובן הנאמר בהגדה מה שאנו אומרים אילו קרבנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, אשר לכאורה קשה כיצד אפשר לומר דיינו בלי תורה? אולם כיון שזכו להגיע לדרגת אחדות ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה הוי כאילו קיבלו את כל התורה, וכאותו גר שעיי"ז שידע כלל זה כבר יבא לידי קיום כל התורה, ומפאת זה היית הקפידה על תלמידי ר"ע דווקא בתקופה זו שתכליתן להתעלות ולהרבות אהבת וכבוד הזולת בכדי לקבל התורה והם נכשלו בזה ולא נהגו כבוד זה בזה. **נמצא עולה מכל דברנו** עד כמה חובה להתחזק בעניין מצוות ואהבת לרעך כמוך ומאידך להתרחק מלא תשנא את אחיך אפילו רק בלבבך וק"ו דיבור לה"ר בפרט בימים האלו ימי פטירת תלמידי ר"ע שנבע מזלזול ביסוד זה, כיון שחובת כל אחד להדבק בדרכי השי"ת ובמדה שאדם מודד בה מודדין לו, עד שיש מפרשים סיום הפסוק אני ה' הכוונה לומר כי תדע שכפי שתקיים ואהבת לרעך כמוך כך אני ה' יתנהג אליך, וממילא יהיה זהיר בכבוד הזולת כשלו כדברי התנא ולא יפגע בחברו.

מעשה עם בעל הדברי אמת:

ונביא מעשה שהיה עם הגאון הגדול רבי דוד בכר זצ"ל בעל הדברי אמת אשר בערב חתונת בנו שחר עגלון להסיעו אולם העגלון היה איטי והעיר לו הרב שעליו להזדרז כיון שממתינים לו לערוך את החופה אולם לא שת ליבו לדבריו, וכך היה כמה פעמים עד שלבסוף העיר לו הרב בלשון גנאי עד מתי שלומאילי שכמוך שאינך שומע שכבר מאוד מאוחר, נפגע העגלון ותיכף התחיל לדהור וכך הגיעו בזמן, מיד ירד הרב לערוך את החופה ולאחר החופה שאל היכן העגלון אך אמרו לו שכבר שלמו לו והלך, תיכף ביקש לשכור לו עגלון וביקש מהעגלון לדהור מהר בכדי להשיג את העגלון הקודם ואכן הצליח להשיגו, כאשר הגיע בקש ממנו מחילה על אותה מילה שאמר לו ובקשו שיבין כי היה לחוץ לערוך את החופה וכבר בקש ממנו כמה פעמים ולא שמע ולכן שישלח לו, אך הלה לא הסכים לסלוח לו, וניסה להפציר בו שהרי עזב את שמחת בנו בשביל לבקש ממנו סליחה ולא עזר, הפציר בו שהוא מוכן לפצותו בכסף ואפילו לתת לו את כל כספו ולא עזר, אמר לו מה יעשה לו בכדי שישלח לו השיבו שהוא מוכן בתנאי שיתן לו חצי מעולם הבא שלו ומיד הסכים וכתב לו בשטר וסלח לו. ובודאי יתמה השומע כיצד מוכן לוותר על חצי עוה"ב שלו בשביל מילה אחת, אולם לפי דברנו עד כמה חמור פגיעה ושנאת הזולת אפילו מעט בליבו יותר משלשה העבירות החמורות שבתורה שחובה ליהרג ולא יעבור עליהן ולכן היה מוכן לוותר על חצי עוה"ב בשביל פגיעה קטנה כזו בכדי שימחל לו העוון הזה.

מוסר השכל:

ומזה נלמד מוסר השכל עד כמה צריך להזהר בכבוד חברו ולהרבות אהבה ואחוה שאפילו חצי עולם הבא של הגאון הגדול מהר"י בכר שוה להפסיד בשביל למחול על פגיעה קטנה בחברו אפילו שנעשה בצדק, וק"ו לאדם שפוגע בחברו פגיעה קשה, ובפרט בימי ספירת העומר שכלל ישראל נוהגים למעט בשמחה מפני אבלות על פטירת כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא שנפטרו על שלא נהגו כבוד זה בזה בניגוד לכלל של רבם ר"ע שמצוות ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה, ולזאת חובה על כל אחד לתקן פגם זה בזה שינהג בכבוד עם הזולת, וכן בפרט לאחר תקופת הבחירות אשר בהן מתעוררים כל האמוציות והתכונות ונכשלים לפגוע להשפיל ולבזות את השני בשביל להגיע למטרה הנכספת להגיע לשלטון והכסא בכנסת כאשר ראינו לצערנו, דבר שמרחיק את הגאולה וגורם לצרות וגזרות קשות, ולזאת בעת הזאת חובה על כל אחד לעשות עם עצמו חשבון הנפש ולבקש את סליחתו של חברו ולהחזיר את האוירה לאוהדת ואהבת ולהרבות אהבה ואחוה בין כלל חלקי העם כי כולנו בני איש אחד נחנו ונשמה אחת ומחוברים וערבים זה לזה, וכאשר נזכה להתגבר על מידותנו ונתקן את מעשינו נזכה לגאולה בקרוב ולבניין ביהמ"ק ב"ב אכ"י"ר.

בידידות ואהבה מרדכי מלכא

Handwritten signature of Rabbi Elad Mordechai Malka.